

Arkitekturprogram

Arkitektoniska principer – Solnas skalor
från detalj till helhet

POLICY – antas av kommunfullmäktige

En policy uttrycker politikens värdegrund och förhållningssätt. Denna typ av dokument fastställs av kommunfullmäktige då de är av principiell beskaffenhet och därmed enligt kommunallagen tillhör fullmäktiges exklusiva beslutanderätt och gäller tills vidare. En policy talar om vad staden vill uppnå inom ett specifikt område som berör flera verksamheter. Policyn bör inte innehålla detaljerade ställningstaganden vad gäller utförande, prioriteringar eller metoder.

STRATEGI – antas av kommunstyrelsen

Strategidokument anger konkreta åtgärder för den politiska viljeinriktningen. En strategi ska ange vem som ansvarar för att åtgärder genomförs, när de ska vara genomförda samt vilka prioriteringar som ska göras. Strategin ska gälla under en begränsad period, exempelvis under en mandatperiod och antas av kommunstyrelsen.

RIKTLINJE – antas av kommunstyrelsen

Riktlinjer säkerställer riktigt agerande och god kvalitet i stadens arbete. I riktlinjer preciseras hur något ska uppnås. Det kan exempelvis handla om hur verksamheterna ska arbeta för att uppnå de politiska inriktningar och mål som finns i en policy eller strategi och dessa antas av kommunstyrelsen.

ANVISNING – godkänns av förvaltningschef/chef

Anvisningar och rutiner rör sig i regel om ren verkställighet av riktlinjer eller andra styrdokument. Denna typ av dokument är förvaltningens verktyg för att verkställa politiska beslut och dokumenten är inte föremål för formella beslut i politiska organ utan upprättas efter behov av varje verksamhet/enhet i samråd med ansvarig förvaltningschef/chef.

Dokumenttyp	Giltighetstid	Beslutande organ	Beslutsdatum
Riktlinje	Tills vidare	Byggnadsnämnden	April 2022
Antagen till följd av lag	Revisionsdatum	Dokumentansvarig	Uppföljning
Nej		Miljö- och byggnadsförvaltningen	

Programmet bygger på ett underlag från Henrik Nerlund.
Framsidesbild: Casper Hedberg
Foton: Henrik Nerlund, Casper Hedberg och Solna stad
Illustrationer: Henrik Nerlund

Innehåll

1. Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte	5
Arbetsätt	5
2. Solnas bebyggelse idag	6
Varierande stadsbyggnadskaraktärer	6
Bebyggelse längs med Råsundavägen – en provkarta	7
Del ett: Råsundavägen mellan Stråket och Förrådsgatan.	8
Del två: Råsundavägen från Förrådsgatan till Näckrosparken.	9
Del tre: Råsundavägen från Näckrosparken till Bokvägen.	10
Del fyra: Råsundavägen från Bokvägen till Gränsgatan.	11
3. Riktlinjer för utvecklingen av arkitekturen	12
Treskalemetoden	12
Arkitektoniska principer	13
Platsen	14
Ögonhöjd	15
Byggnad	16
Staden	17
4. Samverkan för estetiskt tilltalande stad	18
Gestaltningen i stadsbyggnadsprocessen	18
5. Genomförande och uppföljning	20

Inledning

Bakgrund

Att bygga städer är det mest långsiktiga människan gör. Staden är på samma gång en dynamisk livsmiljö och en historisk artefakt. Alla städer utgör i sig själva summan av ekonomiska, juridiska, tekniska och estetiska uppfattningar som hela tiden skiftar. Arkitektur och stadsbyggnad kan därför sägas vara summan av hur processen såg ut vid tillfället då den uppfördes.

I detta stadsövergripande program med riktlinjer för Solnas arkitektoniska principer presenteras ett sätt att se på vår omgivande stadsmiljö genom tre skalor. Även om staden i sig är mycket mer komplex ger detta oss ett sätt att gemensamt kunna bedöma stadens delar som helhet, som rum och som detalj i samma stund. Genom den tredelade skalan kan vi se hur olika bebyggda miljöer skiljer sig från varandra, identifiera värden, upptäcka hur staden fungerar och lära oss om vad som kan göras bättre.

Genom att förstå vad som styr gestaltningen av dagens Solna och vilka arkitektoniska val som kan göras för att uppnå ett gott resultat för framtiden, bygger vi en estetiskt tilltalande likväl som sammanhållen och levande stad som växer och utvecklas hållbart för alla Solnabor.

Hagalund med Olle Olsson-museet och blåkullahusen i bakgrunden.

Syfte

En av de fyra övergripande strategierna i Solna stads översiktsplan, ÖP 2030, slår fast att *Solna ska vara en stad med en tät stadsstruktur och en bebyggelse som består av en blandning av bostäder, arbetsplatser och service samt varierar i gestaltning, med respekt för de nuvarande stadsdelarnas unika karaktärsdrag. Barriärer ska byggas bort och stadsdelar ska länkas ihop för att skapa en bättre och mer sammanhållen stad.*

Solna växer och för att staden ska byggas vidare på ett estetiskt tilltalande sätt har detta program med riktlinjer för stadens arkitektur vid planering av nybyggnadsprojekt tagits fram. Solna arkitekturprogram beskriver Solnas hållning i arkitektur- och gestaltningsfrågor och ger vägledning för hur staden bör utvecklas för att säkerställa god arkitektur, tilltalande rumsbildningar och en varierad livsmiljö för stadens invånare.

Arbetsätt

Programmet tar avstamp i en analys av Solnas bebyggda miljö och föreslår med detta som bas riktlinjer för framtidens arkitektur. Analysen utgår från en treskalemetod som förklarar vad som styr gestaltningen av dagens Solna och vilka arkitektoniska val som kan göras för att uppnå ett gott resultat för framtiden. Treskalemetoden är tänkt som ett gemensamt sätt att se på staden i dess olika delar för såväl medborgare, politiker, tjänstemän, byggaktörer och arkitekter m.fl.

Programmet ska ge inspiration och stöd i såväl tidiga skeden som vid framtagande av detaljplaner och bygglovsprövning. Genom att hålla gestaltningen levande genom hela stadsbyggnadsprocessen stärks utvecklingsdialogen och det blir även lättare att hålla kvar vid tidiga visioner när projekt ska förverkligas.

Arkitekturprogrammet är ett fördjupat men fortfarande övergripande strategiskt planeringsunderlag. Programmet, tillsammans med andra strategiska planeringsdokument som till exempel översiktsplan, grönplan och trafikplan, utgör en grund för planeringen av nya utbyggnadsområden i staden och för utvecklingen av den befintliga bebyggda miljön och stadsmiljön.

Solnas bebyggelse idag

Varierande stadsbyggnadskaraktärer

Arkitektur och stadsplanering påverkas av ekonomiska, juridiska, tekniska och estetiska uppfattningar som hela tiden skiftar. Solnas arkitektur och stadsbyggnad kan därför sägas vara summan av hur processen såg ut vid tillfället då den uppfördes.

Stora delar av Solnas bostads- och arbetsplatsområden är uppförda under perioden 1940-1990-talen. Därefter har utbyggnaden av helt nya och moderna bebyggelseområden pågått. I Solna finns därför idag ett stort spektrum av arkitektoniska formspråk och i de olika stadsdelarna uppvisas vitt skilda stilideal och karaktärer.

Exempel på förtätningsprojekt vid Råsundavägen.

Bebyggelse längs med Råsundavägen – en provkarta

Längs Råsundavägen finns goda representanter för de planideologier och arkitekturideal som från sekelskiftet 1900 fram till idag har präglat Solnas bebyggelse. Tydliga exempel på i stort alla bebyggelsetyper i staden går att hitta ut med Råsundavägen och sträckan kan därför utgöra en provkarta över hela stadens bebyggelse.

Råsundavägen med fyra distinkt olika stadsbyggnadskaraktärer. Grundkarta från Lantmäteriet.

Sett ovanifrån löper Råsundavägen i en böjd form genom bebyggelsen och utgör ett samlande rum som kopplas till i övrigt disparata stadsmönster. Bebyggelsen längs med den esplanadplanterade gatan består i huvudsak av ett kvarter på gatans ömse sidor med tätare bebyggelse för att där bakom glesas ut och bli punkthus eller småhus. I den östra delen är bebyggelsen sluten mot gatan som vid Förrådsgatan ersätts av öppna kvarter med gaveln mot huvudgatan. Efter Näckrosparken förändras stadsmönstret och gatan kantas av höga skivhus och punkthus som enbart möter gatan genom ett av byggnadernas hörn. Byggnaderna ligger på skrå mot Råsundavägen och små triangelformade grönytor utgör huvuddelen av gatulinjens möte med fastigheterna. Vid Bokvägen möter en fasad upp i gatulinj längs vägens ena sida och vid Gränsvägen är gatans båda sidor ånyo bebyggda med sluten kvartersbebyggelse. Den östra, slutnare delen av Råsundavägen har fler gatukorsningar och en finmaskigare fastighetsindelning än den öppnare västliga.

- 1 Stadsbyggnadskaraktären i del ett omfattar förutom Råsunda också Vasalund, Råstahem, Solna kyrkby och Stocksundstorp.
- 2 Stadsbyggnadskaraktären i del två omfattar förutom Råsunda också Ritorp.
- 3 Stadsbyggnadskaraktären i del tre omfattar förutom Råsunda också Bagartorp, Bergshamra, Hagalund, Huvudsta och Skytteholm.
- 4 Stadsbyggnadskaraktären i del fyra omfattar förutom Råsunda också Filmstaden, Frösunda och Järvastaden.

Råsundavägen mellan Stråket och Förrådsgatan.

Del ett: Råsundavägen mellan Stråket och Förrådsgatan.

I denna del är Råsundavägen 22 meter bred med trottoarer, kantstensparkering, cykelfält, körfält och central trädplantering. De omkringliggande byggnaderna är uppförda i fyra till fem våningar, ofta med branta takfall och med en enhetlig takfotshöjd. Husen har fasader i gatuliv och bottenvåningar med ett stort antal publika lokaler. På den norra sidan möter gatan en kvartersstor park. De korta kvarteren mot gatan ger återkommande korsningar och ungefär två fastigheter (med olika fasader) i varje kvarter som möter gatulinjen. Byggnaderna är i huvudsak uppförda i jugendstil med fasader i puts eller rött tegel med återkommande horisontala listverk och burspråk. Eftersom byggnaderna är inordnade i kvarter möter de omkringliggande gator med endast en till två fasader. Övriga fasader är vända mot gårdarna.

Ett kvarter från huvudgatan finns både villor och en av Sveriges tidigaste radhuslängor.

Stadsbyggnadskaraktern i del ett är tillkommen under 1874-års byggnadsstadga och omfattar förutom Råsunda också Vasalund, Råstahem Solna kyrkby och Stocksundstorp.

Exempel på småhusbebyggelse, kedjehus från Solna kyrkby.

Råsundavägen från Förrådsgatan till Näckrosparken.

Del två: Råsundavägen från Förrådsgatan till Näckrosparken.

Från Förrådsgatan till Näckrosparken blir gatan bredare, uppemot 32 meter vilket gör att en parkering också ryms i gatans mitt. Byggnaderna är uppförda i sex våningar och möter gatan med sina gavlar. Eftersom kvarteren inte är slutna uppstår en rytm mellan byggnadskropp och mellanrum. Mellanrummen är antingen gröna eller bestående av parkerade bilar. I bottenvåningarna finns publika lokaler och antal korsningar och fastigheter som möter Råsundavägen skiljer sig inte nämnvärt från del ett. Byggnaderna är uppförda i funktionalistisk stil med fasader i puts eller gult tegel och med balkonger som en bärande del av gestaltningen. Trots att byggnaderna är uppförda efter samma tema har de individuella särdrag. Den öppna planen medför att byggnadernas fyra fasader alla är vända mot gator.

Stadsbyggnadskaraktären i del två omfattar förutom Råsunda också Ritorp.

Exempel på lamellhusbebyggelse i smalhusform från Ritorp.

Råsundavägen från Nackrossparken till Bokvägen.

Del tre: Råsundavägen från Nackrossparken till Bokvägen.

Mellan Nackrossparken och Bokvägen ändrar gaturummet helt karaktär. Trots att gatan behåller sin bredd och utformning från del två uppfattas det som större eftersom byggnaderna faller bort från gatulinjen. Den rytm som gatan har haft förändras och blir mer abstrakt. Likväl finns den där i upprepningen av snedställda gavlar och grönytor. Längs gatans norra sida reser sig punkthus i åtta våningar medan den södra delen är bebyggd med skivhus i sex-sju våningar som är sammankopplade med trevånings länkbyggnader. I del tre är såväl antalet korsningar som bottenvåningslokaler färre än tidigare. Arkitekturen är modernistisk med stora fasadpartier i rött tegel eller terrassitputs och med markplaneringen som en integrerad del av kompositionen. Bebyggelsegrupperna är enhetligt gestaltade och arkitekturen varierar mellan varje ensemble snarare än varje hus. Punkt- och skivhusens placering medför att samtliga fasader är synliga från det offentliga rummet.

Stadsbyggnadskaraktären i del tre omfattar förutom Råsunda också Bagartorp, Bergshamra, Hagalund, Huvudsta och Skytteholm.

Exempel på lamellhusbebyggelse i skivhusform från Hagalund.

Råsundavägen från Näckrosparken till Bokvägen.

Del fyra: Råsundavägen från Bokvägen till Grängsgatan.

I del fyra återkommer det slutna stadsrummet. Råsundavägens bredd varierar men är över 30 meter. På gatans södra sida finns ett äldre kvarter som till sin struktur och arkitektur stämmer väl överens med miljön i del ett. Vid gatans avslutning omges Råsundavägen av två kvarter, ett på var sida, fram till mötet med Grängsgatan. Gatan är disponerad så att den södra sidan efter trottoaren har en lokalgata, utan publika lokaler, med kantparkering som möter en snedparkeringsplats. Efter detta kommer en alléplantering, huvudkörbanan och en bred trottoar som ansluter till byggnadslinjen på den norra sidan. Trottoaren är utvidgad och möter flera butikslokaler. Byggnaderna längs lokalgatan är uppförda i sex till tio våningar i postmodern stil med fasadmateriell som ljus tegel, rödslammat tegel och plåt. På denna sida är kvarteret uppdelat i två fastigheter med olika takfotshöjd. Råsundavägens norra sida avslutas med ett kvarter i åtta våningar, med en nionde indragen våning. Kvarteret fylls av en enda byggnad med fasader i skiffer och ljus tegel.

Stadsbyggnadskaraktären i del fyra omfattar förutom Råsunda också Filmstaden, Frösunda och Järvastaden.

Modern kvartersbebyggelse i Järvastaden.

Riktlinjer för utvecklingen av arkitekturen

Treskalemetoden

Solnas arkitektoniska principer baseras på ett sätt att se på den omgivande stadsmiljön genom tre skalor: *människoskalan*, *bebyggelseskalan* och *stadsskalan*. I programmet kallas dessa för ögonhöjden, byggnaden och stadens som helhet. Även om staden i sig är mycket mer komplex ger detta ett sätt att gemensamt kunna bedöma stadens delar som detalj, som rum och som helhet i samma stund.

Bebyggd miljö i tre skalor: ögonhöjden, byggnaden och staden som helhet.

Den tredelade skalan visar också staden i olika dimensioner: från marken i ögonhöjd, i mellanskala och ovanifrån. När vi zoomar mellan dessa nivåer får vi en bättre förståelse för hur staden och dess delar förhåller sig till varandra.

Staden i tre skalor ovanifrån: stadsmönstret, kvarteret och gatuhörnet.

De tre stegen kan också sägas utgöras av hastigheten som vi upplever staden genom. Det är olika upplevelser om vi ser en miljö i tre hastigheter, från t.ex. bussen eller bilen, cykeln eller gåendes. Omvänt är arkitekturen anpassad efter den hastighet som stadsplanen förutsätter att man ska färdas i. Detta påverkar exempelvis hur rikt en fasad artikuleras, om ögat ska se en utsmyckande detalj eller om det är upplevelsen av den stora skalan som är syftet.

Betraktelsehastigheten avgör vilken detaljeringsgrad arkitekturen har.

Genom att använda treskalemetoden i utvecklingsarbetet kan vi lära oss hur olika bebyggda miljöer skiljer sig från varandra, identifiera värden, förstå hur staden fungerar och lära oss vad som kan göras bättre. Det analytiska verktyget kan användas för hela stadsrum som enskilda byggnader. När metoden används av såväl stadens politiker, tjänstemän och byggherrar skapas förutsättningar för att staden byggs vidare på ett estetiskt tilltalande sätt

Arkitektoniska principer

De arkitektoniska principerna beskriver Solnas hållning vad gäller god arkitektonisk kvalitet. Alla byggprojekt i Solna bör sträva efter att uppnå principerna med målet att utveckla god arkitektur, tilltalande rumsbildningar och en varierad livsmiljö för stadens invånare.

De arkitektoniska principerna för Solna stad bygger på fyra delar: den aktuella platsen, upplevelsen i ögonhöjd, samspillet med kringliggande byggnader och stadsrum, staden och dess karaktär som helhet.

Nedan presenteras principerna tillsammans med ett antal tillhörande frågeställningar som är tänkta att fungera som ett planeringsstöd i utvecklingsarbetet. Genom att diskutera frågeställningarna samt dokumentera och följa upp gjorda ställningstaganden hålls gestaltningen levande genom hela stadsbyggnadsprocessen.

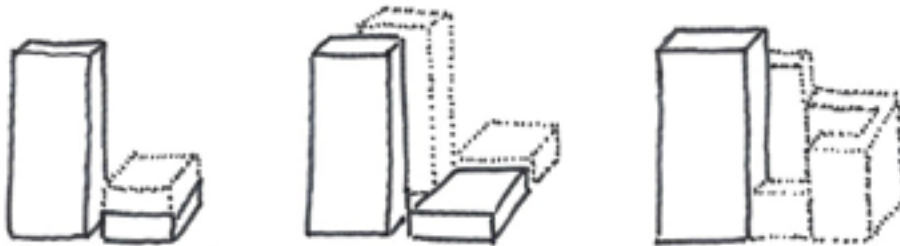
Platsen

Utgå från platsen

All arkitektur utgår ifrån en plats. Ny bebyggelse eller utveckling av äldre måste därför ta sin utgångspunkt i platsens kvaliteter, brister, identitet och karaktär. En majoritet av Solnas stadsutveckling sker genom förtätning i befintliga miljöer. Förtätning innebär att redan gjorda investeringar i infrastruktur, gator och andra försörjningssystem kan användas av fler. Med en högre befolkningstäthet ökar möjligheterna för ett rikare stadsliv där mycket går att göra till fots i den nära omgivningen. Med förtätning som stadsbyggnadsstrategi är frågan om platsen central. Genom att använda olika förtättningsprocesser kan den befintliga karaktären förstärkas eller kontrasteras, struktureras eller i värsta fall plottas bort. Med platsen som utgångspunkt bör därför frågan om vilket grepp som ska tas besvaras. Antingen ansluter det nya till en befintlig ordning eller så skapas en ny.

Arkitektoniska principer

- All utveckling ska ta sin utgångspunkt i platsens identitet, karaktär, kvaliteter, brister, historia och framtid.
- All utveckling ska tillföra värde för solnaborna och tillskapa platsen en egen karaktärsfull identitet.

Olika förtättningsprocesser: konservera, kopiera eller konvertera.

Planeringsstöd

För att säkerställa de arkitektoniska principerna bör följande frågor besvaras.

Hur förhåller sig det föreslagna projektet och dess arkitektur till:

1. Platsens identitet och karaktär
2. Platsens kvaliteter och brister.
3. Platsens historia och framtid.
4. Om ett mindre grepp ska tas som sätter den befintliga karaktären i fokus.
5. Om ett större grepp ska tas som kontrasterar eller skapar en ny karaktär.

Ögonhöjd

Utveckla välanvända, omtyckta och befolkade rum

All arkitektur skapar rum för mänskligt liv. Oavsett skalan i ett byggnadsprojekt är alltid upplevelsen i ögonhöjd avgörande för resultatet. Om stadsrum blir för stora blir de svår använda och obegripliga för mänsklig aktivitet, samma sak gäller alltför storskalig arkitektur. Genom att utforma Solna i människans skala och hastighet skapas välanvända, omtyckta och befolkade rum.

Arkitektoniska principer

- Arkitekturens detaljeringsgrad bör styras av betraktelsehastigheten.
- Varje gata ska ha god entréäthet och välgestaltade bostadsentréer mot gata.
- Bottenvåningar mot huvudgata ska vara särskilt omhändertagna och utföras förhöjda med utrymme för publika lokaler eller bostäder.
- Mötet mellan byggnad och mark ska vara välordnat. Förgårdsmark, om det förekommer, ska vara tydligt avgränsad, planterad och välskött.
- Parkering av fordon ska ske längs kantsten eller i garage.

Exempel på entréer från olika delar av Solna.

Planeringsstöd

För att säkerställa de arkitektoniska principerna bör följande frågor besvaras:

Hur förhåller sig det föreslagna projektet och dess arkitektur till:

1. Betraktelsehastighet och detaljering.
2. Välgestaltade entréer mot gata.
3. Förhöjda bottenvåningar med publika lokaler eller bostäder.
4. Mötet mellan byggnad och mark.
5. Parkering och hårdgjorda ytor i byggnadens närhet.

Byggnad

Utveckla vackra, beständiga och användbara byggnader

Byggnaden skiljer ute från inne och fungerar som en extra hud mot väder och vind. Den formar genom sina väggar både inre rum i exempelvis en bostad och yttre rum som ger staden dess form. En god byggnad är vacker, beständig och användbar.

Arkitektoniska principer

- En byggnad ska ha hög kvalitet i utformning och material.
- Varje byggnad bör ha sin egen identitet men samtidigt samspela på ett väl avvägt sätt med omgivningen.
- Fasadkulörerna bör utgöra en variation av ett redan etablerat tema samt ta hänsyn till årets skiftande ljusförutsättningar.
- Särskild omsorg bör ägnas fasadens indelning samt fönster- och balkongplacering.
- Balkonger bör vara grundare mot gata än vad de är mot gård för att inte skapa ett för rörigt intryck.
- Taket bör ses som en femte fasad och formas efter det. Utskjutande hisstoppar och synliga fläktrum undviks.
- En byggnad ska ha en balans mellan inifrån-ut- och utifrån-in-orientering.

Exempel på fasadkulörer från olika delar av Solna.

Planeringsstöd

För att säkerställa de arkitektoniska principerna bör följande frågor besvaras:

Hur förhåller sig det föreslagna projektet och dess arkitektur till:

1. Hög kvalitet i utformning och material.
2. Inordning eller kontrastering mot omgivningen.
3. En fasadkulör inom ett varierat tema.
4. Fasadindelning, fönster- och balkongplacering.
5. Balans mellan inifrån-ut- och utifrån-in-orientering.

Staden

Utveckla en sammanhållen, ordnad men varierad stad

Staden är majoriteten av människornas livsmiljö. Den är både dynamisk och framåtblickande samtidigt som den bär med sig sin historia genom exempelvis byggnader, tomtindelningar, gator, parker och broar. Staden organiserar och strukturerar det mänskliga livet. Stadsbilden, alltså uppfattningen av staden som helhet är beroende av förhållandet mellan ordning och variation. För att uppnå ett sammanhållet intryck behövs ordning, medan variation är viktigt för att inte skapa enahanda miljöer.

Arkitektoniska principer

- Bebyggelsemiljöer bör omfattas av vissa gemensamma regler och samtidigt låta andra delar vara öppna för individualitet.
- Byggnader som tillåts bryta mönstret, exempelvis höga hus, ska motiveras genom sitt innehåll, ges en utformning av hög klass och placeras medvetet i stadens silhuett.
- Stadens byggnader ska forma tydliga och välproportionerade gaturum som bidrar till ett levande och tryggt stadsliv.
- Gränserna mellan offentliga och privata rum ska vara tydligt avläsbara för att ge goda vistelsevärden.
- Parker och sammanhängande parkstråk ska bidra till vila, rekreation, ekologiska spridningsvägar och ekosystemtjänster.
- Gatunätet ska vara välkopplat och ge trygghet genom att erbjuda många olika vägar att välja.

Exempel på hur bottenvåningar från olika delar av Solna möter marken.

Planeringsstöd

För att säkerställa dessa principer bör följande frågor besvaras.

Hur förhåller sig det föreslagna projektet och dess arkitektur till:

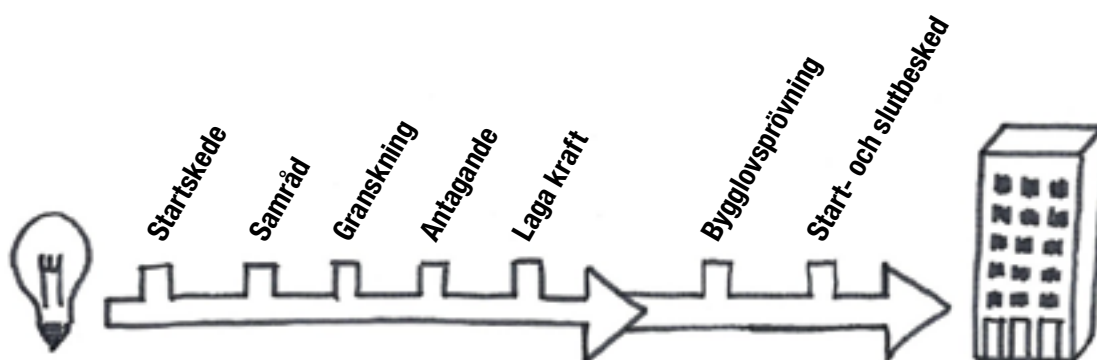
1. Avvägningen mellan ordning och variation.
2. En storskalig eller finmaskig fastighetsindelning.
3. Stadens skala och silhuett.
4. Välproportionerade gaturum med tydliga gränser mellan offentligt och privat.
5. Ett välkopplat gatunät och nya parker med flera målpunkter.

Samverkan för estetiskt tilltalande stad

Innan stadens politiker kan fatta beslut om planering och genomförande av stadsutvecklingen pågår det ett omfattande arbete där en mängd människor med olika yrkesroller är involverade. Stadens medarbetare ingår i processerna, liksom byggaktörer, entreprenörer, arkitekter och andra experter inom olika områden. Att bidra med engagemang, kunskap och inspiration är viktiga uppgifter för alla som är delaktiga i arbetet. På så sätt bygger vi tillsammans en estetiskt tilltalande likväl som sammanhållen och levande stad som växer och utvecklas hållbart för alla Solnabor.

Gestaltningen i stadsbyggnadsprocessen

Arkitekturprogrammet ska ge inspiration och stöd genom hela stadsbyggnadsprocessen i såväl tidiga skeden som vid framtagande av detaljplaner och bygglovsprövning. För varje projekt ska medvetna ställningstaganden göras kopplat till programmets arkitektoniska principer. Vidare ska ställningstagandena avspeglas i projektets utformning och innehåll. På detta sätt hålls gestaltningen vid liv i stadsbyggnadsprocessen:

I **startskedet** tecknas oftast en principöverenskommelse mellan staden och en byggaktör som vill bygga något. Kommunstyrelsen beslutar om principöverenskommelsen och ger byggnadsnämnden i uppdrag att påbörja planering för det aktuella området. Byggnadsnämnden beslutar sedan om ett planuppdrag där miljö- och byggnadsförvaltningen får i uppdrag att tillsammans med fastighetsägaren ta fram ett underlag, där förslaget lämplighet bedöms. I samband med planuppdraget från kommunstyrelsen och byggnadsnämnden redovisas det huvudsakliga ändamålet med stadsutvecklingen och vad som ska uppnås med förtätningsprocesser. De viktiga frågor som behöver studeras för att kunna analyseras och beskrivas bör lyftas i detta skede.

Nästa steg är att ett samrådsförslag arbetas fram. Det är nu ett genomarbetat bebyggelseförslag tas fram. Platsens förutsättningar analyseras och beskrivs, och utifrån detta växer den arkitektoniska idén fram. Utifrån platsens förutsättningar tas volymer fram och vidare gestaltas dessa samt utrymmena mellan byggnaderna. Inför samrådet tas ett gestaltningsprogram fram som redovisar hur den arkitektoniska idén möter de arkitektoniska principerna. Den arkitektoniska idén visualiseras också med hjälp av bilder och modeller.

När byggnadsnämnden beslutat om förslaget skickas det ut på **samråd**. Samrådet är till för att samla information i ett tidigt skede av processen. För att berätta om förslaget och svara på frågor arrangerar staden ett samråds-möte. Alla är välkomna att tycka till om förslaget under samrådsperioden.

Efter samrådet bearbetar staden förslaget utifrån relevanta synpunkter och vidare analyser. Byggnadsnämnden beslutar därefter om det nya, eventuellt omarbetade, förslaget och skickar ut det på **granskning**. Granskningen är ytterligare ett tillfälle att lämna synpunkter. I granskningsskedet har vanligen arbetet med gestaltningen fortgått och gestaltningsprogrammet förfinats med en högre detaljeringsnivå än i samråds-skedet. I programmet presenteras principer och kvaliteteter för likväl den byggda miljön som parker och gata.

Efter granskningen godkänner byggnadsnämnden detaljplaneförslaget, därefter skickas det till Solna stads högsta beslutande församling, kommunfullmäktige, för **antagande**, tillsammans med en överenskommelse om exploatering. Om inte planen överklagas vinner planen **laga kraft** kort därefter. Mellan granskning och antagande sker vanligen endast små förändringar gällande gestaltning och gestaltningsprogrammets karaktär skiljer sig därför inte nämnvärt mot hur det ser ut i granskningsskedet.

Efter att planen är antagen följer en **bygglovsprövning**. Under bygglovs-prövningen bedöms den arkitektoniska kvaliteten utifrån plan- och bygglagens 8 kapitel. I detta skede ska de kvaliteteter som tas upp i gestaltnings-programmet för detaljplanen, samt de generella principer som finns i detta program säkerställas. Arkitekturprogrammet används både för nybyggnadsprojekt såväl som för om- och tillbyggnadsprojekt som inte kräver planändring.

När bygglovets vunnit laga kraft fortsätter den efterföljande byggprocessen där **start- och slutbesked** hanteras som en del av genomförandet. I denna fas kontrolleras att bygglovets och de beslut som fattats gällande bland annat gestaltning efterlevs. När projektet närmar sig sitt slut och byggnaden kan tas i bruk bör resultatet följas upp utifrån principerna i arkitekturprogrammet.

Genomförande och uppföljning

Solna stads översiktsplan, ÖP 2030, är vägledande för den fysiska planeringen och styr därmed i hög grad indirekt genomförandet av arkitekturprogrammet. Ansvaret för att genomföra arkitekturprogrammet ligger på miljö- och byggnadsförvaltningen, tekniska förvaltningen och stadsledningsförvaltningen.

Miljö- och byggnadsförvaltningens planeringsavdelning och stadsledningsförvaltningens exploateringsverksamhet ansvarar för att arkitekturprogrammets principer ligger till grund för planeringen av nya utbyggnadsprojekt/områden i staden. På motsvarande sätt ansvarar tekniska förvaltningen för att de arkitektoniska principerna tillämpas i utvecklingen av den befintliga stadsmiljön, allmänplatsmark och grönytor/trafikmiljö. För att planeringen ska bli lyckosam krävs ett nära samarbete mellan de tre verksamheterna.

Uppdatering och revidering av arkitekturprogrammet sker parallellt med att översiktsplanen aktualitetsförklaras eller alternativt uppdateras.

Råsundavägen vid Stråket.